

І.В. Лисенко, аспірант

Науковий керівник: д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів В.П. Ільчук
Чернігівський державний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ КЛАСТЕРИЗАЦІЙНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ ЧЕРНІГІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Постановка проблеми. В умовах трансформаційних процесів, які відбуваються у всьому світі і в Україні, зокрема, посилюються диспропорції у соціально-економічному розвитку регіонів. Модернізація продуктивних сил регіону на основі кластеризації економіки дасть змогу значно підвищити рівень його конкурентоспроможності та вирішити низку соціально-економічних проблем. Кластерні утворення сприяють формуванню і ефективному використанню реальних конкурентних переваг регіональних економік. На сучасному етапі розвитку економіки України кластери можуть стати ефективним інструментом інтенсифікації розвитку вітчизняного підприємництва і посилення ринкових позицій окремих економічних суб'єктів.

Дослідження процесів кластеризації економіки регіонів полягає у визначенні основних рушійних сил розвитку сучасного підприємництва та механізму створення стратегічних і оперативно-тактичних цілей розвитку регіону в умовах конкурентного ринкового простору. Виявлення позитивних і негативних суспільно-економічних наслідків залучення економічних суб'єктів до кластерів, а також розробка ефективних стратегій формування кластерних утворень, є важливою умовою інтенсивного розвитку економіки регіону [1, с. 1].

Для забезпечення сприятливих умов соціально-економічного розвитку регіонів, актуальним залишається питання модернізації їх продуктивних сил, оскільки це є головним напрямом для досягнення ними економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми процесів кластеризації та розвитку продуктивних сил висвітлені у роботах провідних зарубіжних науковців, зокрема в працях М. Енрайта, М. Кітінга, Дж. Клегга, А. Маршала, С. Розенфельда, Д. Якобса, М. Портера, а також вітчизняних – І. Бураковського, М. Бутка, З. Варналія, Н. Внукової, М. Войнаренка, Ф. Заставного, В. Захарченка, А. Мельника, С. Мочерного, Т. Пепи, С. Соколенка, В. Федоренка, Л. Чернюк та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте на сьогодні у наукових працях недостатньо повно розкрито організаційно-економічні передумови кластеризаційної модернізації продуктивних сил регіонів, не визначені основні фактори розвитку кластерних ініціатив на регіональному рівні. Крім того, потребують подальшого обґрунтування основні чинники ефективного функціонування кластерів, їх роль в посиленні конкурентних позицій економічних суб'єктів на ринку, підвищення рівня продуктивності та інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Формування кластерів в межах певного регіону є особливо актуальним питанням на сьогодні та розглядається як один із засобів модернізації продуктивних сил, шляхом ефективної співпраці різних видів підприємств, що забезпечує раціональне використання ресурсів, регіональної, виробничої інфраструктури та власних виробничих потужностей, підвищення якості кадрового забезпечення.

Для розробки рекомендацій щодо модернізації продуктивних сил та розвитку кластерів, необхідно визначити основні проблеми регіону та залучити органи місцевого самоврядування до їх розв'язку. Важливим чинником кластеризаційної модернізації продуктивних сил є інноваційний потенціал регіону, який дає можливість здійснювати ефективну регіональну інноваційну політику, базуючись на кадровому складі науково-технічної та інноваційної сфери, інформаційному забезпеченні в галузі інновацій та науково-технічних розробок, наявній матеріально-технічній базі.

Основні завдання в економічній і соціальній політиці регіону мають спрямовуватися на підвищення інвестиційної привабливості об'єктів вкладення капіталу, активізацію інноваційної діяльності, інтенсифікацію зовнішньоекономічних зв'язків, підтримку малого та середнього підприємництва, розбудову та модернізацію виробничої і соціальної інфраструктури, зниження рівня зареєстрованого безробіття.

Значну роль у підтримці розвитку малого бізнесу регіону відіграє інвестиційний потенціал. Це стосується наявності бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, фондів підтримки підприємництва, інформаційно-консультативних установ тощо. Малий бізнес має значні потенційні можливості щодо розв'язання економічних і соціальних проблем регіону.

Передумови процесів кластеризації регіону визначається наявністю факторів розвитку кластерних ініціатив (рис. 1).

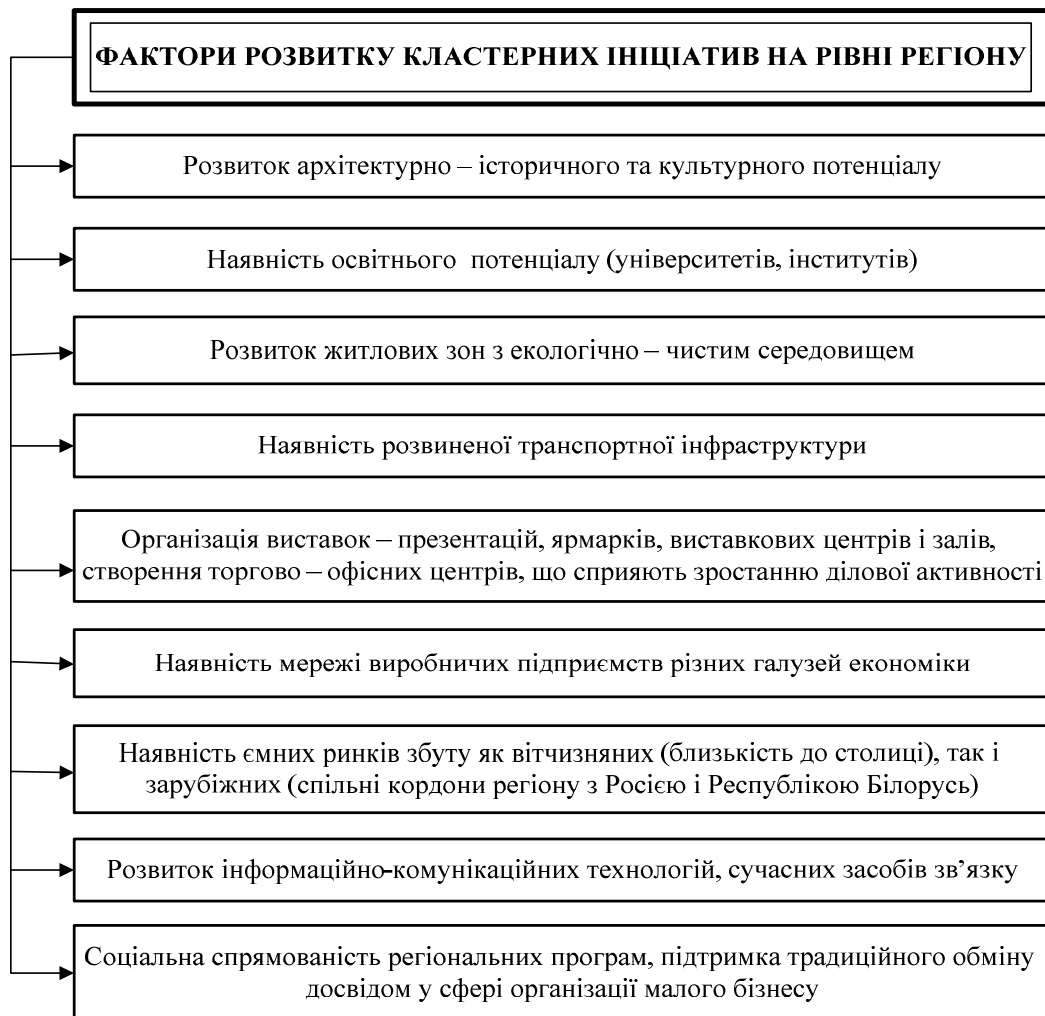

Рис. 1. Фактори розвитку кластерних ініціатив на рівні регіону

Створенню кластерів повинні передувати ретельні економічні розрахунки, зважені рішення, що стосуються аналізу позитивних і негативних сторін кластеризації у певних галузях та сферах діяльності. Остаточне прийняття рішень щодо реалізації кластерних ініціатив можливе за умов отримання економічного ефекту від діяльності певного кластерного утворення. Кластеризація економіки регіону допоможе у вирішенні нагальних питань у сфері трудових ресурсів та залученні інвестицій, плануванні та розвитку технічної інфраструктури тощо. Модернізація продуктивних сил регіону на основі кластеризації дасть змогу:

- прискорити створення промислових та інноваційних кластерів в регіоні;
- розвинути мережу кластерів, що об'єднують малі та середні підприємства, а також формувати регіональні кластери підприємств та інституцій;

- підвищити конкурентоспроможність підприємств регіону;
- забезпечити розвиток підприємницької та інституційної інфраструктури;
- прискорити розвиток інноваційного сектора економіки за рахунок розробки та впровадження інноваційної моделі розвитку регіону;
- поліпшити інвестиційну привабливість регіону і забезпечити зростання вітчизняних та іноземних інвестицій в економіку;
- збільшити експорт товарів і послуг та взаємопідтримку при укладанні міжнародних договорів;
- підвищити ефективність системи підготовки кадрів для потреб регіону;
- забезпечити інформаційно-освітню діяльність в галузі кластерного розвитку.

Крім того, значну роль у розвитку процесів кластеризаційної модернізації продуктивних сил регіону відіграє соціальна інфраструктура. Вона допомагає забезпечити обмін технологіями та знаннями, які посилюють кластерне утворення і забезпечують його подальший розвиток.

Проаналізувавши організаційно-економічні передумови кластеризаційної модернізації продуктивних сил Чернігівського регіону були виявлені такі конкурентні переваги:

- сприятливі кліматичні умови, вигідне географічне положення та унікальні історичні та археологічні пам'ятки;
- наявність науково-освітніх та дослідних центрів;
- близькість до столичного регіону;
- спільні кордони з країнами СНД (Росією, Білоруссю);
- розвинена система телекомунікацій;
- новітні технології у виробничих галузях економіки;
- вирощування і переробка значних обсягів сільськогосподарської продукції;
- активізація малого підприємництва в усіх галузях господарства регіону;
- сприятливий інвестиційний клімат, підтримка владними структурами прогресивних змін в економіці регіону.

Основними проблемами зародження та функціонування кластерів в Чернігівському регіоні є забезпечення продуктивного взаємозв'язку між замовниками, науковими організаціями, насамперед університетами і підприємствами, а також недосконале законодавчо-нормативне регулювання цих процесів. Одним з головних чинників, що сприятиме модернізації продуктивних сил регіону є державна підтримка кластерних ініціатив, їх функціонування та розвитку.

Висновки. Проаналізувавши економічну ситуацію в регіоні та враховуючи вище наведені фактори, можемо сказати, що необхідними організаційно-економічними передумовами процесів кластеризації в Чернігівському регіоні є: наявність великих виробників, які мають потужний виробничий потенціал; зосередженість у межах визначеного регіону мережі малих та середніх підприємств; наближеність до сировинних джерел; близькість розташування підприємств в рамках ланцюга створення доданої вартості, а, отже, і можливість налагодження між ними ефективної співпраці; розгалужена система взаємозв'язків певної галузі з суміжними галузями, локально сконцентрованими на території означеного регіону; наявність наукових-дослідних установ, а саме університетів, інститутів, дослідних лабораторій тощо. Одним з шляхів подолання кризових явищ в регіоні є модернізація продуктивних сил, що дозволить підвищити техніко-технологічний потенціал регіону, його конкурентоспроможність, розв'язати соціально-економічні проблеми та забезпечити стале економічне зростання.

Література

1. Каніщенко Н.Г. Кластеризація як чинник конкурентоспроможності національної економіки. Автореферат дисертації на здобуття ступеня кандидата економічних наук. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/352186.html>.